

ประติมากรรมพระจีนในจังหวัดภูเก็ต

ย

ย พระจีนเป็นรูปสัญลักษณ์เทพเจ้าแทนความหมายที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่เคารพของชาวภูเก็ต โดยเฉพาะคนภูเก็ตที่มีเชื้อสายจีนส่วนใหญ่ การให้ความเคารพต่อพระจีนเหล่านี้จะมีศูนยรวมจิตใจอยู่ที่ศาลเจ้า ซึ่งผู้ที่มาตั้งรกรากอยู่ในภูเก็ตรุ่นแรก ๆ ได้นำเอาประเพณีแห่งความเชื่อถือศรัทธาต่อพระจีนนี้มาจากเมืองจีนอีกทอดหนึ่ง

ย พระจีนที่เป็นที่เคารพเชื่อถือและศรัทธา เชื่อกันว่ามาจากคนจริง ๆ ในสมัยก่อนเป็นขุนศึกหรือขุนนางที่รับราชการและทำความดีแก่บ้านเมือง เมื่อตายไปก็ได้รับการแต่งตั้งยศเป็นพระต่าง ๆ ให้คนได้เคารพจึงได้มีการสร้างประติมากรรมประเภทรูปเคารพด้วยวิธีการแกะสลักและวิธีปั้นเพื่อเป็นเคารพบูชาและช่วยคุ้มครองให้อยู่เย็นเป็นสุข มีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน พระจีนเหล่านี้จะประดิษฐานอยู่ที่บ้านและศาลเจ้าอันเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เช่น ศาลเจ้าจุ้ยตุ่ย ศาลเจ้ามูลนิธิเทพราศี และศาลเจ้ากะทู้ เป็นต้น

ย ประติมากรรมพระจีนซึ่งประดิษฐานไว้ที่ศาลเจ้าในจังหวัดภูเก็ต มีชื่อดังต่อไปนี้ ๑. มาจ้อโป้

ย ๒. พระสามหูก่องเอี้ย

ย ๓. พระเฮี้ยนเทียนซงเต

ย ๔. พระโกยเซ่งออง

ย ๕. พระทอฮูห้วงวนไลย

ย ๖. พระลิโหลเซี้ย

ย ๗. เทพกวนอูหรือเตกุน

ย ๘. เจ้าแมกวนอิม

ย ๙. พระเอี้ยวเจี้ยน

ย ๑๐. ปุ่นเก่าง

ย ๑๑. พระเตียวเทียนซื่อ

ย ๑๒. พระจ้อฮุกง

ย ๑๓. เห่งเจีย

ย ๑๔. พระเตียนหู่ห้วงวนไลย

ย

ย ๑. มาจ้อโป้ หรือเจ้าแม่ย่านางย เป็นเทพคุ้มครองทะเล ชาวเรือให้ความนับถือมาก ลักษณะของประติมากรรมจะมีอิริยาบถในท่านั่ง สวมเครื่องแบบขุนนาง มีใบหน้าสี่ชมพู มือถือจ้าวปังไว้ทั้ง ๒ มือ ลักษณะการสง่างามจะคิดแบบตามจินตนาการของตน ซึ่งต้องอาศัยแบบจากประวัติหรือตำนาน จะมีส่วนคล้ายเหมือนกับการสร้างพระพุทธรูปของไทย คือ ข้างไทยมีได้ยี่รูปพระองค์จริงของพระพุทธเจ้า หากแต่สร้างขึ้นตามอุดมคติของศิลปิน การมีใบหน้าสี่ชมพู มีความหมายคล้ายกับการใช้สีที่เป็นสิริมงคล (พรพรรณ จันทโรนานนท์ ๒๕๔๐ : ๗) สีชมพูแสดงถึงความมีศรัทธา โชคลาภ และความอุดมสมบูรณ์เป็นสีแห่งธาตุไฟ ซึ่งช่างผู้สร้างใช้สีตามจินตนาการจากประวัติของมาจ้อโป้ที่เขาสืบต่อกันมา

ย ๒. พระสามหูก่องเอี้ย นั่งบนเก้าอี้ใส่เครื่องแบบและรองเท้าขุนนางมีใบหน้าสีแดง หนวดยาวสีดำ มือซ้ายวางบนตัก มือขวาถือยศประจำตำแหน่งระดับหน้าอก ซึ่งยศประจำตำแหน่งเรียกว่า จันกะ มีสิงโต เป็นของวิเศษคู่กาย มีลักษณะท่านั่ง และมีชวากขึ้นระดับหน้าอกเหมือนกับพระพุทธรูปปางปัจเจกชน ซึ่งอยู่ในพระอิริยาบถนั่งขัดสมาธิ พระหัตถ์ซ้ายประคองบาตร

ย ๓. พระเฮี้ยนเทียนซงเต จากการศึกษาลักษณะประติมากรรมพบว่า ยืนบนก้อนหิน ไม่สวมรองเท้า เท้าเหยียบบนงูและเต่า ซึ่งถือเป็นสัตว์ประจำกาย มือขวาถือดาบเป็นอาวุธ มือซ้ายยกขึ้นระดับหน้าอกชูนิ้วชี้ขึ้น มีใบหน้าสีแดง การสร้างช่างจะจินตนาการจากประวัติที่มีการเล่าสืบต่อกันมา เหมือนกับการปั้นตุ๊กตาสีจีน ย ย (จิตรราย ก่อนันทเกียรติ ๒๕๔๐ : ๓๐) ซึ่งช่างนั้นจะคิดแบบหรือตัวละครโดยอาศัยแรงบันดาลใจจากบรรดาตัวละครในเทพนิยายหรือตำนาน เช่น ไซอิ๋ว สามก๊ก และฉวนบูหลัน เป็นต้น ในส่วนของอิริยาบถที่ยืนไม่เหมือนกับพระพุทธรูปชินราช ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย จะอยู่ในอิริยาบถนั่งขัดสมาธิ ส่วนใบหน้าของพระเฮี้ยนเทียนซงเตแสดงอาการดุร้าย มีดวงตาโต ต่างกับพระพักตร์ของพระพุทธรูปชินราช ที่มีพระพักตร์อูมอิมยิ้มละไม

ย ๔. พระโกยเซ่งออง อิริยาบถอยู่ในท่านั่ง ใส่เครื่องแบบและรองเท้าขุนนาง มีใบหน้าสีแดง ใบหน้าขรึม ดวงตาลมโต ดุตัน ไม่มีหนวด มีสิงโตเป็นสัตว์ประจำกาย มีอิริยาบถคล้ายกับพระพุทธรูปพระศรีศากยมุนี ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย นั่งขัดสมาธิราบ พระพักตร์มีลักษณะยิ้มละไม บางขณะก็ดูคล้ายเครงขรึมเหมือนกับเซ่งออง ซึ่งอยู่ในท่านั่ง มีใบหน้าที่ยิ้มแย้ม ใบหน้าเกลี้ยงเกลา

ย ๕. พระที่ยู่ห้วงวนได้ย อยู่ในท่านั่งบนเก้าอี้ ไม่สวมรองเท้า มีโบหน้าสีดำ ดวงตาโตหนวดเคราและผมยาวมาก เท้าทั้งสองข้างเหยียบล้อไฟ มือขวากุมขวานเป็นอาวุธ มือซ้ายยกขึ้นอยู่ระดับหน้าอก มีงูพันคอเป็นสัตว์ประจำกาย โบหน้าสีดำ มีลักษณะแตกต่างกับพระพุทธอนันตคุณ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย สมัยรัตนโกสินทร์ มีพระพักตร์อวบอ้อม พระวรกายไม่นิยมเน้นกล้ามเนื้อ

ย ๖. พระลีโหล่เขี้ยว ใส่เครื่องแบบและรองเท้าขุนนาง หน้าตาเกลี้ยงเกลา ไม่มีหนวด มือซ้ายถือหอก มือขวาชูขึ้นถือหอกแหลม และเท้าซ้ายเหยียบล้อไฟ อยู่ในท่านยืน มีลักษณะเหมือนกับพระพุทธรูปปางห้ามสมุทรหรือปางห้ามญาติ อยู่ในอิริยาบถยืน พระหัตถ์ทั้งสองยกขึ้นเสมอพระอุระ เป็นกิริยาทรงห้าม ส่วนโบหน้าที่เกลี้ยงเกลาไม่เคร่งขรึม มีส่วนคล้ายกับพระพุทธชินสีห์ ซึ่งเป็นพระประธานในวัดบวรนิเวศวิหาร ซึ่งมีพระพักตร์อ่อนหวาน พระเนตรเพ่งมองไปข้างหน้า

ย ๗. เทพกวนอูหรือเต๋กุน พบว่าอิริยาบถอยู่ในท่านั่ง โดยมีมือซ้ายถือหนังสือ ชูนิ้วชี้ คือ ตำราฤกษ์ยาม มีโบหน้าสีแดงและดุน มีหนวดยาว ลักษณะของเทพกวนอูในศาลเจ้าจุ้ยตุ่ย มีลักษณะสูงใหญ่ มีโบหน้าสีแดง มีอาวุธคือง้าว เหมือนกับลักษณะตัวละครในวรรณคดีสามก๊กของยาซอบ (๒๕๓๙ : ๓๗๖) คือ มีลักษณะเป็นชายชาตรี มีโบหน้าสีแดง สูง ๖ ศอก มีง้าวเป็นอาวุธ และมีส่วนคล้ายกับลักษณะของกวนอู ซึ่งประยงค์ อนันตวงศ์ (๒๕๓๘:๔๐) ได้กล่าวไว้คือกวนอู มีรูปร่างสูง ๖ ศอก หนวดยาวประมาณศอกเศษ ปากแดงหน้าแดง ใช้ง้าวเป็นอาวุธ แต่ไม่เหมือนกับลักษณะการปั้นตุ๊กตาจีน ซึ่ง จิตรรา ก่อนันทเกียรติ (๒๕๔๐:๓๐) บอกถึงกวนอูขึ้นขอการขึ้นจึงมีลักษณะเทพกวนอูที่ม้าและต้องเป็นสีแดง

ย ๘. เจ้าแม่กวนอิม พระโพธิสัตว์กวนอิม ในอามะทุ พบว่า ทรงชุดขาว มีแต้มจุดแดงที่พระนลาฏ มือขวาถือขวดน้ำมนต์ มือซ้ายประทานพร มีโบหน้าอวบอ้อม เพราะท่านถือศีลกินเจโดยอิริยาบถเป็นปางประทับยืน มีฐานเป็นมังกรรองรับ ลักษณะพระหัตถ์ซ้ายประทานพรเหมือนกับลักษณะการยกพระหัตถ์ของพระพุทธรูปปางประธานโศภิตา ซึ่งพระหัตถ์ทั้งสองยกขึ้น จีบนิ้วพระหัตถ์ไว้เสมอพระอุระ ถือเป็นกิริยาประทานโศภิตา โบหน้าจะมีส่วนเหมือนกับตุ๊กตาจีน ซึ่ง จิตรรา ก่อนันทเกียรติ (๒๕๔๐:๔๐) กล่าวว่าช่างปั้นจะนิยมปั้นแบบทรงชุดขาว มีแต้มจุดแดงที่พระนลาฏ มีขวดน้ำมนต์ และแบบที่นิยมปั้นจะมีทั้งอิริยาบถ ปางประทับยืนและปางนั่งสมาธิซึ่งในอามะทุเจ้าแม่กวนอิมจะประทับยืน

ย ๙. พระเอี้ยวเจียน อยู่ในท่านยืนยกเท้าขวา มือขวาถือหอกยาว โบหน้าสีชมพูเข้ม สีหน้าเคร่งขรึม มี ๓ ตา มีหมาเป็นสัตว์คู่กาย ฐานรองมีลายมังกรประดับ ลักษณะท่านยืนเหมือนกับหลวงพ่อดำวัดอินทร์ ซึ่งเป็นปางอุมบาตร และมีโบหน้าเคร่งขรึม

ย ๑๐. ปู่เฒ่ากั้ง ถือเป็นเทพประจำท้องถิ่น ลักษณะจะไม่เหมือนกันในทุกศาลเจ้า มีทั้งที่แต่งกายแบบขุนนางฝ่ายบุ๋น บางก็แต่งกายแบบขุนนางฝ่ายบู๊ เป็นชายชราอยู่ในท่านั่ง มีหนวดเครายาว บางก็สีขาวย่างคนชรา บางก็มีสีดำ มือขวาถือหอก มีโบหน้าสีชมพูอ่อน มือซ้ายถือก้อนทอง ชุดที่สวมใส่เป็นสีน้ำเงิน

ย ๑๑. พระเตี้ยเวเทียนซือ อิริยาบถนั่งบนหนังสือ ใส่เครื่องแบบ และรองเท้าขุนนาง โบหน้าสีดำ ดวงตาโต มีหนวดและคิ้วยาว ลักษณะโบหน้าดุน มือทั้งสองข้างถือโองการสวรรค์ และยกขึ้นระดับหน้าอก มีเสื้อเป็นพาหนะ มีกระบี่ ๗ เป็นอาวุธ และมีระฆังสวดมนต์

ย ๑๒. พระจ้อสูงกั๊ว นั่งขัดสมาธิ ใส่เครื่องแบบนักบวช มีโบหน้าสีดำ ไม่มีหนวด มือทั้งสองประสานกันบนตัก

ย ๑๓. เหงเจี้ยจกการศึกษาลักษณะปฏิมากรรมพบว่า มีลักษณะรูปร่างเป็นลิง มีอิริยาบถในท่านยืน ยกมือซ้ายขึ้น มือขวาถือกระบอง

ย ๑๔. พระเตี้ยนหู่หวนได้ย เป็นเจ้าอาม จากการศึกษาปฏิมากรรมพบว่า นั่งบนเก้าอี้ ใส่เครื่องแบบและรองเท้าขุนนาง มีโบหน้าสีแดง ยิ้มแย้มไม่มีหนวด ใต้ผมเปียผูก ๒ ข้าง มือซ้ายวางบนตัก มือขวาคุมยศประจำตำแหน่ง มีหามาและไก่เป็นของวิเศษคู่กาย ลักษณะอิริยาบถ และโบหน้าที่ยิ้มแย้ม เหมือนกับพระพุทธธรรมมิศราชโลกธาตุดิลก ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย มีพระพักตร์อวบอ้อม ไม่เคร่งเครียด